

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. X. Ex natura virtutis docemur, eam esse Reipublicæ necessariam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

Imitamine
hoc magi-
stratus, &
principes.

Varro l. 14. c. 7. Romæ quotiescunque senatus cogebatur, nulla de re prius, quam de religione agebatur.

Lege Octavii etiam cautum erat, ut thure prius, & mero supplicaretur. Et sane Plutarchus in vita Marcelli testis est existimasse Romanos plus religionem ad conservandam Rempub. quam arma valere.

§. 5. Ex eo fonte manavit in Christianos odium, quasi pietatis essent inimici. Sacrilegio (inquit superstitiosus) hic annus exaui: necesse fuit perire omnibus, quod religionibus negabatur.

Claudius veræ religionis hostis victoriam tamen à pietate pendere canit:

Pietate sub-
blata socie-
tas huma-
ni generis
interit.

Omniū dilecte Deo, cui fundit ab antro
Æolus armatas hyemes, cui militat æther
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Nec male Tullius, si personas mutet: Pietate aduersus Deos sublata, fides etiam & societas humani generis, & vna excellentissima virtus, iustitia tollatur, neesse est. Pietas igitur in Republica seruetur. Nam quemadmodum vñones, tamen si in mari nascantur, tamen plus habent cognationis cum collo, cuius faciem reddunt: ita pia ac generosa Respublica, magis à cælo pendet, cuius ducit originem, quam à terra, in qua viuit.

Pessime vero consultum rebus esset humanis, si à virtute & pietate gubernatio reipub. & felicitas non penderet. Vt nec domus, nec Respublica ratione quadam, & disciplina designata videatur, si in ea, nec recte factis præmia extent vlla, nec supplicia peccatis: sic mundi diuina in homines moderatio profecto nulla est, si in ea discrimen nullum est bonorum ac malorum. Verum relictis illis, qui Deum aut non agnouerunt, aut non coluerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, aliis armis contra atheos pugnemus.

C A P V T X.

Ex natura virtutis docemur, eam esse reipublicæ necessariam,

Sine prudē-
tia geri non
potest re-
publica.

§. 1. Si officia, functionesque virtutum spectemus, si vitiorum infinitas cupiditates, atque exorbitationes, facile concludemus sine virtutum cultura, & vitiorum fuga pœnisque non posse Rempublicam vllam consistere. Constituamus hominem multis fortunæ muneribus ornatum, eloquentia, robore, forma, opibus, insignem, sed stolidum, quasi Nabalem quendam, & aureum veruicem, is certe nō Rempublicam administrare, non domum regere, non vtilis amicis esse poterit, agnatis ille commendatur, ne omnia illa in opprobrium suum atque amicorum suorum conuertat. An igitur sine prudentia ciuitas gubernari, bellum geri, regnum teneri potest?

Prudentia
sine iustitia
non prodest.

Deinde sit quidem Respublica prudens, sed iustitia defertrix, an stare illa poterit? Aliquandiu, velut nonnulli latronum cœtus, durabit. Si absit iustitia, spoliabit fortior inferiorem, hoc ille à maiore patietur, spoliatis arma supererunt. Nunc inter virgas, securæ, laminas, equileos, rogos, cruces, exultat nequitia, malis plena sunt omnia, innocentie pene interit nomen, quia *non est pœnis ut rō vi-
des natiui.* Inuenit annulos infelix nequitia; quid si floreat, vigeatque? Tertio, sine fortitudine etiam & constantia non potest esse ciuitas, imo nec iustitia; si enim pauidus est iudex, contra potentem senten-

Nihil facilius quam
fieri malū.

tiam non pronuntiabit. Ante tubam fugiet, & incruenta præda hosti se committet. Quid de temperantia dicam? sit sapiens, iustus, fortis. Stiebritatis, aut libidinum sit mancipium, felix esse non poterit. Robur Samfonis infregit luxuries, sapientiam Salomonis depresse libido, & eius comes idololatria. Babyloniorum, Tyriorum calamitosos exitus docent, imo plurimum mundi partium; libidine plurima euerfa regna, adulter vnus Asiam & Europam commisit, incestique iterum thalami, Troianos Latinosque. Hæc igitur vitia si roborentur, atque inualefcent, si in mores transeant, atque in alteram naturam, desinet esse remedio locus, cum autem virus adeo interiora occupauit, ut medelam respuat contagio, non nisi morte atque exitio mala finiuntur, ut in Sardanapalo, Nerone, Gallieno, Heliogabalo cœterisque pestibus generis humani, quas in scelerum detestationem horrendi exitus exemplo Deus esse voluit.

§. 2. Cum virtutes igitur illæ ad Rempublicam omnino necessariae sint, nec tamen sine vera pietate ac timore Dei esse stabiles possunt. (Nam religio omnis virtutis fundamentum est) qui clauum Reipublicæ moderatur, necesse est, ut perpetuo ob oculos positum habeat supremum rerum omnium Dominum cui sit reddenda etiam recte factorum ratio: alioqui cum occasiones se obtulerint, etiam bonorum principum facilis erit in peiora lapsus. Sed neque subditi sine metu æterni supplicii, aut spe præmii in officio contineri poterunt. Nam metus legum, & quæ sunt pœnæ solent infligi parum efficaces sunt ad scelerum terrorem, ac impedimenta, multi enim mortem contemnunt, aut non ita timent, ut ea cogitatione frenare cupiditates in animum inducant: Fallere etiam, & euadere se pœnas, donec in ipsis vinculis sint, posse sperant. Qui igitur pietatem abiicit, non modo cum latendi spes erit, quæcunque conceperit, audebit facinoræ; sed in carceres, in vincula, in eculeum, & rogos scelerati animi facinorosa desideria adferet, nec emendabitur flagellis, sed exasperabitur; nec crimina dampnabit, sed euentus infelices; seque ut cautius, & latentius delinquere possit, in futurum comparabit.

C A P V T XI.

Amicitia & concordia sine virtute esse non potest.

§. 1. Amicitia ciuium, uti membrorum contemplatio, in corpore, ad salutem Reipublicæ necessaria est, nulla est enim congregatio, nullus cœtus sine amicitia. Amicitia, inquam, gratuita, non venalis, non sui commodi callida spectatrix. At vera amicitia non est sine virtute, necesse potest, nec ergo Respublica.

Amicitiam primo esse oportet vsu creditam; & expensam documentis, à suspicionibus alienam; eius tenacissimum est vinculum similitudo morum: Fouetur alloquio, obsequiisque. At vero si omnia sui quisque causa agit, si finis cuique est proprium commodum res omnium post virtutes pulcherrima concidit, nempe amicitia. Recte Cicero docet, Epicuræos, qui omnia suæ voluptatis causa facere se dicerent, amicitiam vniuersæ abstulisse. Itaque præclare Plato docuit: Amicitia & fides carere viris, maius esse vitii signum, quam aliud vllum esse possit, & abundare amicis virtutis indicium. Ep. 7. Maxime vero amicis indiget diuites, & qui in principatu sunt ac potestate, ut monet Ethic. 8. cap. 4. Aristot. Tanta vero est amici-

Troiam mulier peregrina vertit.

Etiam boni principes facile in deteriora labuntur.

Amicitia sanitas Reipublicæ, ut corporum est temperatura.

Boni morum vinculum amicitia.

Carere amicis animi mali indicium.